

Λαϊκή παράδοση

Ref: GR_CLIL_2

Εισαγωγή

 <p>Περιγραφή</p>	<p>Στην παρούσα ενότητα, που συνδυάζει τη Γλώσσα με τη Μελέτη Περιβάλλοντος της Δ' Δημοτικού, οι μαθητές/τριες κατακτούν βασικό λεξιλόγιο για τον μύθο, τα έθιμα και τη λαϊκή τέχνη (παράδοση), ενώ παράλληλα εξασκούνται στον σχηματισμό και χρήση του παρατατικού και τις σημασίες της μη συνοπτικής ρηματικής όψης στο παρελθόν. Οι νέες λέξεις παρουσιάζονται στη γλώσσα-στόχο, ενώ οι μαθητές/-τριες ενθαρρύνονται να μοιραστούν αντίστοιχες λέξεις από τη μητρική τους γλώσσα και άλλες γλώσσες που γνωρίζουν. Με δραστηριότητες δημιουργικές και συμπεριληπτικές, αναπτύσσουν όλες τις γλωσσικές δεξιότητες, ενώ παράλληλα συζητούν για αξίες όπως τα δικαιώματα του παιδιού, ο σεβασμός και η ισότητα.</p>		
 <p>Ηλικία</p>	<p>9-10 ετών</p>	 <p>Γλωσσικός τομέας</p>	<p>Λεξιλόγιο, Παρατατικός, σημασίες μη συνοπτικής ρηματικής όψης</p>
 <p>Επίπεδο γλωσσομάθειας</p>	<p>A2-B1</p>	 <p>Συγγραφέας</p>	<p>Στέλλα Βογιατζή & Αναστασία Πασπάλη</p>
 <p>Μάθημα</p>	<p>Μελέτη Περιβάλλοντος, Γλώσσα</p>	 <p>Διάρκεια</p>	<p>5 διδ. ώρες</p>
 <p>Σύνδεση με το Πρόγραμμα Σπουδών</p>	<p>Γλώσσα Λεξιλογική Ανάπτυξη: Οι μαθητές διευρύνουν το λεξιλόγιο που σχετίζεται με την παράδοση στη γλώσσα-στόχο και σε άλλες γλώσσες που γνωρίζουν. Οι μαθητές/μαθήτριες εξασκούνται στον σχηματισμό και χρήση του παρατατικού και τις σημασίες της μη συνοπτικής όψης στο παρελθόν. Μελέτη Περιβάλλοντος Οι μαθητές/μαθήτριες αναγνωρίζουν και κατανοούν τα βασικά στοιχεία της λαϊκής παράδοσης της γλώσσας-στόχου και άλλων γλωσσών.</p>		

Εισαγωγή

Είδος και λογική δραστηριότητας

Το πρωτόκολλο βασίζεται στη μεθοδολογία CLIL (Content and Language Integrated Learning) και συνδυάζει γλωσσικούς στόχους με στόχους περιεχομένου από το μάθημα της *Μελέτης Περιβάλλοντος της Δ' Τάξης* (Ενότητα 2 «Ο πολιτισμός των Ελλήνων και των άλλων λαών (Πολιτισμός)», Κεφάλαιο 2ο «Η παράδοσή μας: όσα «έφτασαν» σε μας από παλιά»). Αξιοποιεί πολυγλωσσικές παιδαγωγικές πρακτικές, ώστε οι μαθητές/-τριες να συνδέουν τη γλώσσα-στόχο με τη μητρική τους και άλλες γλώσσες που γνωρίζουν. Οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν το λεξιλόγιο για την παράδοση και εξασκούνται στη χρήση του παρατατικού, τις σημασίες της μη συνοπτικής ρηματικής όψης στο παρελθόν μέσα από δραστηριότητες που ενισχύουν τη συνεργασία, την κριτική σκέψη και την κατανόηση αξιών όπως ο σεβασμός και η ισότητα.

Στόχοι

Με βάση τις δραστηριότητες, οι μαθητές/μαθήτριες αναμένεται να:

Στόχοι Περιεχομένου:

- Αναγνωρίζουν βασικά στοιχεία των παραδόσεων.
- Κατανοούν την έννοια του μύθου, των εθίμων, των δημοτικών τραγουδιών, της λαϊκής τέχνης και γενικά της παράδοσης.
- Αναγνωρίζουν την πολυπολιτισμικότητα των παραδόσεων.
- Συνδέουν τις παραδόσεις ενός λαού με παραδόσεις άλλων λαών.

Γλωσσικοί στόχοι:

- Εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους σχετικά με τη λαϊκή τέχνη.
- Εξασκηθούν στη χρήση παρατατικού (ή αλλιώς της μη συνοπτικής όψης στο παρελθόν) μέσα από προτάσεις, συμπληρώσεις κενών και μετασχηματισμό φράσεων.
- Αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν λέξεις και φράσεις με παρόμοιο νόημα, συνδέοντας τη γλώσσα-στόχο με τη μητρική τους και άλλες γλώσσες που γνωρίζουν.
- Αναπτύξουν δεξιότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου μέσω ακροάσεων, αναγνώσεων και συζητήσεων.

- Αναγνωρίζουν την αξία της πολυγλωσσίας.

Ψυχοκοινωνικοί στόχοι:

- Αναπτύξουν ομαδικό και συνεργατικό πνεύμα.
- Αλληλεπιδράσουν ως μέλη μιας ομάδας.
- Κατανοήσουν τη δυναμική της ομάδας.
- Αναγνωρίσουν την αξία της πολυγλωσσίας.
- Καλλιεργήσουν θετική στάση προς τις άλλες γλώσσες.
- Συμμετέχουν ενεργά σε κοινωνικές και πολυπολιτισμικές δραστηριότητες, ενθαρρύνοντας και άλλους.
- Δείχνουν σεβασμό και να αποδέχονται τη διαφορετικότητα σε όλες τις μορφές της, ενισχύοντας το θετικό κλίμα για όλους.
- Συζητούν διαφορετικές οπτικές και πολιτισμικά πλαίσια με σεβασμό.

Υλικό-Εξοπλισμός

- Προτζέκτορας
- Ηχεία
- Υπολογιστής
- Φωτοτυπίες για Ορθογραφία επί τροχάδην (Δραστηριότητα 2)
- Φύλλα εργασίας με τις δραστηριότητες

Οδηγίες: Ανάπτυξη του μαθήματος βήμα-βήμα

Εισαγωγή (10')

Κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, ο/η εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές/-τριες να συμμετέχουν ενεργά και να απολαμβάνουν τη μαθησιακή διαδικασία. Οι δραστηριότητες είναι σχεδιασμένες ώστε να είναι ζωντανές και διαδραστικές, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία, την κριτική σκέψη και τη γνωριμία με διαφορετικές γλώσσες και πολιτισμούς. Ο/Η εκπαιδευτικός ξεκινά ρωτώντας τους μαθητές/-τριες τι είναι μύθος και σημειώνει τις απαντήσεις τους στον πίνακα προκειμένου να διεξαχθεί μια εισαγωγική συζήτηση (βλ. Εισαγωγική Δραστηριότητα-**Δραστηριότητα 1**).

Δραστηριότητες (203')

- Στη συνέχεια, θα δώσει στους μαθητές/-τριες το κείμενο με τον μύθο, ώστε με βάση αυτό να εξηγηθεί η έννοια του μύθου. Πρόκειται για μια δραστηριότητα Ορθογραφίας επί τροχάδην. Αρχικά, οι μαθητές/-τριες ακούν μια φορά έναν μύθο του Αισώπου, το «Λαίμαργο ποντίκι». Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός χωρίζει την τάξη σε ομάδες και κρεμάει στον τοίχο το ίδιο κείμενο που άκουσαν οι μαθητές/-τριες (κρεμιούνται τόσα αντίτυπα του κειμένου σε μέγεθος Α3 όσες και οι ομάδες). Σε κάθε ομάδα δίνεται ένα αντίγραφο του κειμένου με τα κενά. Τα παιδιά καλούνται να συμπληρώσουν τα κενά με βάση το ολοκληρωμένο κείμενο που είναι κρεμασμένο στον τοίχο, εναλλάσσοντας ρόλους: ο δρομέας/οι δρομείς είναι αυτός/αυτοί που τρέχει/τρέχουν για να δουν κάθε φορά την απάντηση του αντίστοιχου κενού και που στη συνέχεια την υπαγορεύουν στον συγγραφέα) και ο συγγραφέας είναι αυτός στον οποίο οι δρομείς λένε τις απαντήσεις και τις συμπληρώνει στο αντίστοιχο κενό κάθε φορά. Αφού οι ομάδες συμπληρώσουν τα κενά, διορθώνουν τα λάθη τους οι ίδιες, κοιτώντας το ολοκληρωμένο κείμενο που τους δίνει ο/η εκπαιδευτικός (το ξεκολλά από τον τοίχο και τους το δίνει). **(Δραστηριότητα 2, 25')**
- Οι μαθητές/μαθήτριες καλούνται να συμπληρώσουν τα κενά που αφορούν τη διδασκαλία του παρατατικού και την πρώτη σημασία της μη συνοπτικής όψης (σημασία του συνεχούς) στη χρονική βαθμίδα του παρελθόντος στα ελληνικά. Οι μαθητές/μαθήτριες μαθαίνουν τη μεταγλώσσα του φαινομένου και τη χρήση του παρατατικού. **(Δραστηριότητα 3, 5')**
- Έπειτα, ακολουθεί συζήτηση για το θέμα του μύθου που άκουσαν. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να απαντήσουν σε ερωτήσεις, όπως τι πράξεις κάνουν οι χαρακτήρες του μύθου και ποιο είναι το ηθικό του δίδαγμα. Αφού συζητηθεί το τέλος, το τι έμαθαν από την ιστορία, ο/η εκπαιδευτικός δίνει ρητά το ηθικό δίδαγμα και το κατονομάζει. Στη δραστηριότητα αυτή δίνεται επίσης έμφαση στη θέση στην οποία εμφανίζεται το διδακτικό μήνυμα/ηθικό δίδαγμα (δηλαδή στο τέλος του μύθου) και στην αρχική θέση της έκφρασης *μια φορά και έναν καιρό* που σηματοδοτεί και την έναρξη του μύθου. **(Δραστηριότητα 4, 13')**
- Στη συνέχεια, οι μαθητές/-τριες καλούνται να συμπληρώσουν μία δραστηριότητα λεξιλογίου (αντιστοίχιση), η οποία περιλαμβάνει έννοιες που συνάντησαν στον μύθο της προηγούμενης δραστηριότητας, αλλά και τη μετάφρασή τους στις μητρικές τους γλώσσες. **(Δραστηριότητα 5, 10')**

Δραστηριότητες

- Δίνονται κάποιες προτάσεις τις οποίες οι μαθητές/-τριες καλούνται να αντιστοιχίσουν με την έννοια του μύθου ή του θρύλου, ώστε να γίνουν αντιληπτές οι διαφορές και οι ομοιότητες των δύο εννοιών. Γίνεται ερώτηση, αν πιστεύουν, με βάση αυτά που διάβασαν, ότι οι δύο έννοιες είναι ίδιες. **(Δραστηριότητα 6, 15')**
- Δίνονται κάποιοι άλλοι γνωστοί μύθοι και θρύλοι ώστε τα παιδιά να τους κατατάξουν στη σωστή κατηγορία και γίνει αντιληπτό αν κατανόησαν τη διαφορά μεταξύ μύθων και θρύλων. **(Δραστηριότητα 7, 5')**
- Δίνεται ένα κείμενο για ανάγνωση για ένα συγκεκριμένο έθιμο. Ο/Η εκπαιδευτικός ρωτά στη συνέχεια τους μαθητές αν γνωρίζουν το έθιμο, αν υπάρχει και στη δική τους παράδοση και ζητάμε να βρουν/φέρουν φωτογραφίες με το έθιμο που επέλεξαν. **(Δραστηριότητα 8, 15')**
- Έπειτα, παρουσιάζονται κάποια ελληνικά έθιμα του γάμου, στα οποία τα παιδιά καλούνται να αντιστοιχίσουν τα κείμενα με τον κατάλληλο τίτλο. Έπειτα, οι μαθητές καλούνται να αντιστοιχίσουν συνώνυμες λέξεις. Στη συνέχεια, οι μαθητές/-τριες μεταφέρουν τα υπογραμμισμένα ρήματα στον παρατατικό με σκοπό να παρατηρήσουν την ύπαρξη της συλλαβής -ε στα δυσύλλαβα ρήματα πρώτης συζυγίας για τον σχηματισμού του παρελθοντικού τύπου. Ρωτάμε τους μαθητές αν γνωρίζουν τα έθιμα της παρούσας δραστηριότητας και αν υπάρχουν στον τόπο τους ίδια ή με κάποιες διαφορές. **(Δραστηριότητα 9, 30')**
- Οι μαθητές/-τριες διαβάζουν μία συνέντευξη η οποία αναφέρεται στα αλβανικά έθιμα του γάμου. Οι μαθητές/-τριες καλούνται να παρατηρήσουν ομοιότητες σε σχέση με τα έθιμα του γάμου της Ελλάδας και της δικής τους χώρας, ώστε να συνειδητοποιήσουν ότι τα έθιμα ενώνουν. **(Δραστηριότητα 10, 25')**
- Στη συνέχεια οι μαθητές/-τριες ακούνε ένα παραδοσιακό ελληνικό τραγούδι, το 'μήλο μου κόκκινο'. Αφού το σχολιάσουν μέσα στην τάξη και διαβάσουν τους στίχους στα αγγλικά και τα ελληνικά, οι μαθητές/-τριες καλούνται να μάθουν με τη βοήθεια των δασκάλων τους, τον χορό του τραγουδιού αυτού και στη συνέχεια να δείξουν οι ίδιοι κάποιον χορό από τον τόπο τους. **(Δραστηριότητα 11, 20')**
- Δίνονται στους/στις μαθητές/-τριες εικόνες από διάφορα αντικείμενα λαϊκής τέχνης, ώστε να τα αντιστοιχίσουν με τη σωστή χρήση. Η δραστηριότητα συνοδεύεται από λεξιλογικό πίνακα. Έπειτα οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν για το λαογραφικό μουσείο και τη λαϊκή τέχνη και τους ζητείται να φέρουν τέτοιου είδους αντικείμενα/φωτογραφίες και από τον δικό τους τόπο. **(Δραστηριότητα 12, 15')**
- Το σύντομο κείμενο της δραστηριότητας αυτής τους δίνει την ευκαιρία να παρατηρήσουν τη δεύτερη σημασία της μη συνοπτικής όψης στο παρελθόν στα ελληνικά, που είναι η σημασία του συνήθους. Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με έναν πίνακα που συνοψίζει τις δυο διακριτές σημασίες (συνεχές και σύνηθες) της μη συνοπτικής ρηματικής όψης στο παρελθόν (παρατατικός) στα ελληνικά. Ακολουθεί μια δραστηριότητα Διδασκαλίας μέσω Επεξεργασίας (Συναισθηματική Δραστηριότητα). Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να αυξήσει περαιτέρω τις γνώσεις των μαθητών σχετικά με τις δυο σημασίες της μη συνοπτικής όψης μέσω μιας δραστηριότητας δομημένου γλωσσικού εισαγόμενου. Συγκεκριμένα, οι μαθητές καλούνται να διαβάσουν προτάσεις και να αποφασίσουν αν αυτές οι προτάσεις δηλώνουν μια πράξη στη συνέχεια της ή μια πράξη σαν συνήθεια. Ο/Η δάσκαλος/-α ζητά από τους μαθητές να πουν τις απαντήσεις τους και παρέχει ανατροφοδότηση **(Δραστηριότητα 13, 10')**.
- Τέλος, τους δίνεται η δυνατότητα να κάνουν ψηφιακή ξενάγηση στο λαογραφικό μουσείο του Μετσόβου και να σχολιάσουν τα αντικείμενα που βλέπουν, αλλά και παρόμοια αντικείμενα που υπάρχουν στον τόπο τους. Η ενότητα κλείνει με μία ανακεφαλαίωση όσων έμαθαν οι μαθητές/-τριες για την παράδοση. **(Δραστηριότητα 14, 15')**

Χρήσιμες συμβουλές

01

Είναι χρήσιμο να εκτυπωθούν και να διανεμηθούν τα υλικά του μαθήματος, ώστε οι μαθητές/ήτριες να μπορούν να τα παρακολουθούν και να συμμετέχουν πιο εύκολα.

02

Αν υπάρχουν μαθητές/ήτριες με κοινή μητρική γλώσσα, καλό είναι να τους ενθαρρύνουμε να τη χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Στόχος είναι να δημιουργηθούν δεσμοί μεταξύ τους και να καλλιεργηθεί ένα φιλικό, ευχάριστο κλίμα στην τάξη.

03

Οι μαθητές/ήτριες ενθαρρύνονται να μιλούν δυνατά, να γελούν και να απολαμβάνουν τη διαδικασία της μάθησης.

04

Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να σκεφτεί μια εναλλακτική λύση για παιδιά που δεν μπορούν να τρέξουν. Το τρέξιμο μπορεί να αντικατασταθεί από περπάτημα για την αποφυγή ατυχημάτων. Συνιστάται η απομάκρυνση μεγάλων αντικειμένων από τον χώρο ώστε να μην παρεμποδίζεται το τρέξιμο.

Σύμβολα

Δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου

Δραστηριότητα παραγωγής γραπτού λόγου

Δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου

Δραστηριότητα κατανόησης γραπτού λόγου

7 | ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Δραστηριότητα 1

Τι είναι μύθος; Έχετε ακούσει κάποιον μύθο από τον τόπο σας; Ποιος είναι ο αγαπημένος σας;

Δραστηριότητα 2

Άκουσε τον μύθο και μετά με τη βοήθεια της ομάδας σου συμπλήρωσε τα κενά, με βάση το κείμενο που είναι κρεμασμένο στον τοίχο. Η πιο γρήγορη και σωστή ομάδα κερδίζει!

- Χωριστείτε σε ομάδες ή ζευγάρια. Θα δουλέψετε όλοι μαζί στο παρακάτω κείμενο στο οποίο λείπουν μερικές λέξεις και φράσεις.
- Στον τοίχο υπάρχει το ίδιο κείμενο ολόκληρο.

Οι ρόλοι της ομάδας:

- Συγγραφέας: συμπληρώνει τα κενά στο φύλλο εργασίας.
- Δρομέας: τρέχει στον τοίχο, βρίσκει τη λέξη/φράση που λείπει και την υπαγορεύει στον συγγραφέα.
- Οι ρόλοι εναλλάσσονται ώστε όλα τα μέλη να δοκιμάσουν και τους δύο ρόλους. Όταν ολοκληρωθεί το κείμενο, ελέγξτε τις απαντήσεις με το πλήρες κείμενο στον τοίχο και διορθώστε τα λάθη με διαφορετικό χρώμα μελανιού. Για κάθε λάθος προστίθενται 10'' στον χρόνο ολοκλήρωσης της ομάδας. Η ομάδα με τον πιο γρήγορο χρόνο κερδίζει!!!

Λαιμαργία= όταν τρως πολύ φαγητό χωρίς να πεινάς και χωρίς να το χρειάζεσαι

Τιμωρία= το αποτέλεσμα μιας κακής πράξης. Σκοπός της είναι να μην ξανά γίνει.

Σαλάμι=

Καρύδι=

Το λαίμαργο ποντίκι

Μια φορά κι έναν καιρό _____ ένα λαίμαργο ποντίκι. Κάθε φορά που _____ στο τραπέζι, _____ κι έτρωγε. Έτσι η κοιλιά του _____ μια στρογγυλή μπάλα. Τα βράδια _____ να βγαίνει με έναν φίλο του για φαγητό. Ένα βράδυ που ο φίλος του είχε τελειώσει το φαγητό, το ποντίκι _____ να τρώει λαίμαργα. Ο φίλος του του είπε: «Μην τρως τόσο πολύ, θα πάθεις τίποτα. Πρέπει να τρώμε όσο χρειαζόμαστε».

Μια μέρα πήγε στο σπίτι που _____ από πάνω, για να πάρει λίγο φαγητό. Έπρεπε να προσέχει πολύ τη γάτα που _____ το σπίτι. Μπήκε μέσα και είδε τυριά, σαλάμια, καρύδια και άλλα πράγματα. Καθώς _____, άκουσε τα βήματα του ανθρώπου που _____ εκεί. Έτρεξε να φύγει. Όμως ο ποντικός δεν _____ από την τρύπα και δεν πρόλαβε να φύγει. Ο άνθρωπος τον είδε και φυσικά τον έπιασε. Αυτή ήταν η τιμωρία του ποντικού για τη λαιμαργία του. Η λαιμαργία είναι κακό πράγμα, όχι μόνο για τους ποντικούς, αλλά και για τους ανθρώπους.

Δραστηριότητα 3

Σε ποιον χρόνο είναι τα ρήματα που συμπλήρωσες στα κενά; Τι δηλώνει αυτός ο χρόνος;

Πρόσεξε! Το ρήμα έχει και κάτι ακόμα εκτός από χρόνο!

Δηλώνει και το ποιόν ενεργείας (πώς παρουσιάζω την πράξη)! Επομένως, αυτός ο τύπος του ρήματος που είναι ο παρατατικός έχει και ποιόν ενεργείας!

Με το **εξακολουθητικό (επαναλαμβανόμενο)** ποιόν ενεργείας, βλέπουμε την πράξη στη **συνέχειά της**, στην εξέλιξή της, σαν να βλέπουμε ένα βίντεο με την ιστορία του μύθου (πώς συμβαίνει/πώς ξεδιπλώνεται). Επομένως, βλέπουμε την πράξη ως εξακολουθητική ενέργεια.

Κάθε φορά που **καθόταν** στο τραπέζι, **έτρωγε κι έτρωγε**.

Καθώς **έτρωγε**, άκουσε τα βήματα του ανθρώπου που **έμνε** εκεί.

Δραστηριότητα 4

Τι κάνει το ποντίκι στον μύθο; Μας διδάσκει κάτι ο μύθος;

Ηθικό δίδαγμα: Το μήνυμα που κρύβεται στην ιστορία του μύθου και δίνει ένα μάθημα για τη ζωή. Συχνά, το δίδαγμα αυτό αφορά την ηθική συμπεριφορά, δηλαδή την καλή ή κακή πράξη και τις συνέπειές της.

Συμπλήρωσε.

Το μήνυμα που κρύβεται στον μύθο με το λαίμαργο ποντίκι είναι

Και μας μαθαίνει να

Υπογράμμισε στον παραπάνω μύθο το ηθικό δίδαγμα.

Το ηθικό δίδαγμα βρίσκεται στο _____ του μύθου.

Υπογράμμισε και τη φράση με την οποία ξεκινάει ο μύθος. Πώς αρχίζει ο μύθος;

Με τη φράση.....

Ο μύθος, τα παραμύθια και οι διηγήσεις αρχίζουν με αυτή τη φράση.

Διήγηση: η αφήγηση μιας πραγματικής ή φανταστικής ιστορίας, για παράδειγμα μύθοι, θρύλοι, παραμύθια κ.ά.

Δραστηριότητα 5

Μπορείς να αντιστοιχίσεις τις λέξεις που έχουν παρόμοια σημασία;

μύθος

Μήνυμα, μάθημα

ηθικό δίδαγμα

όταν κάποιος τρώει πάρα πολύ φαγητό

λαιμαργία

όταν λέω μια ιστορία

διήγηση

φανταστική ιστορία

Μπορείς να γράψεις ή να πεις τις παραπάνω λέξεις στη γλώσσα σου ή σε μια άλλη γλώσσα που ξέρεις;

μύθος

.....

ηθικό δίδαγμα

.....

λαιμαργία

.....

διήγηση

.....

Δραστηριότητα 6

Δουλεύουμε σε ομάδες! Συζητήστε με την ομάδα σας και βάλτε τις προτάσεις που ακολουθούν στη σωστή στήλη. Ποιες ταιριάζουν με τον μύθο και ποιες με τον θρύλο;

ΜΥΘΟΣ	ΘΡΥΛΟΣ

1. μιλάει για ιστορικά πρόσωπα και στοιχεία
2. έχει διδακτικό χαρακτήρα
3. οι άνθρωποι πιστεύουν ότι είναι αληθινός
4. μιλάει για ζώα και φανταστικά γεγονότα

Άρα: μύθος και θρύλος είναι το ίδιο πράγμα;

Δραστηριότητα 7

Να γράψετε **(Μ)** δίπλα στους μύθους και **(Θ)** δίπλα στους θρύλους.

Ο Ρομπέν των δασών
Ο λαγός και η χελώνα
Το τζιτζίκι και το μυρμήγκι
Το τέρας του Λοχ Νες

Δραστηριότητα 8

Διαβάστε το παρακάτω έθιμο.

Κοροβάι

Το κοροβάι (ουκρανικά: κοροβαϊ, πολωνικά: korowaj, ρωσικά: каравай, βουλγαρικά: кравай) είναι παραδοσιακό βουλγαρικό, ρωσικό, ουκρανικό, ρουμανικό και πολωνικό ψωμί το οποίο χρησιμοποιείται στους γάμους. Έχει μεγάλο συμβολικό νόημα και παρέμεινε μέρος της γαμήλιας παράδοσης. Το κοροβάι ήταν ένα μεγάλο στρογγυλό πλεκτό ψωμί, διακοσμημένο με σύμβολα, όπως ήλιους, φεγγάρια, πουλιά και ζώα. Το ψωμί ετοιμαζόταν στο σπίτι της νύφης από γυναίκες που τραγουδούσαν παραδοσιακά τραγούδια. Το κοροβάι λαμβάνει ευλογίες πριν τοποθετηθεί στο φούρνο για το ψήσιμο. Η νύφη και ο γαμπρός παίρνουν το κοροβάι ως ευλογία πριν την γαμήλια τελετή και μετά το μοιράζονται με όλους τους προσκεκλημένους του γάμου.

Υπάρχει αυτό το έθιμο και στον τόπο σας; Να συζητήσετε με τον/την διπλανό/διπλανή σας.

Δραστηριότητα 9

Διαβάστε με την ομάδα σας τα παρακάτω έθιμα και αντιστοιχίστε τα με τον κατάλληλο τίτλο (Α, Β, Γ).

Ένα γνωστό έθιμο είναι αυτό με τα ονόματα στα υποδήματα της νύφης. Σύμφωνα με αυτό, η νύφη γράφει στις σόλες τα ονόματα των κοριτσιών που είναι ανύπαντρα. Τα κορίτσια που τα ονόματά τους θα σβήσουν μέχρι το τέλος της βραδιάς, θα παντρευτούν.

.....

Η νύφη πηγαίνει στην εκκλησία μετά τον γαμπρό, με κάποια καθυστέρηση, για να τον κάνει να την περιμένει. Σε κάποιες περιπτώσεις, η νύφη κάνει κάποιους κύκλους με το αυτοκίνητο γύρω από την εκκλησία, μέχρι τελικά να πάει στον αγαπημένο της.

.....

Ο κουμπάρος αλλά και οι φίλοι του γαμπρού, τοποθετούν λεφτά στα παπούτσια της νύφης. Η ίδια λέει πως τα παπούτσια της είναι μεγάλα και οι άνδρες τοποθετούν λεφτά, μέχρι τα παπούτσια να ταιριάζουν τέλεια στα πόδια της.

- A. Χρήματα στο παπούτσι
- B. Τα ονόματα στο παπούτσι της νύφης
- Γ. Αργοπορημένη νύφη

Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις με τα συνώνυμά τους.

τοποθετώ	αργοπορία
υποδήματα	βάζω
καθυστέρηση	λεφτά
χρήματα	παπούτσια

Μαζί με την ομάδα σας να γράψετε τα υπογραμμισμένα ρήματα στο παρελθόν, στον παρατατικό. Να τα βάλετε στη σωστή στήλη, με βάση τον αριθμό των συλλαβών που έχουν.

2 συλλαβές	3 συλλαβές

Τι παρατηρείς;

Τα ρήματα (της πρώτης συζυγίας) με 2 συλλαβές παίρνουν τη συλλαβή (έ-) στην αρχή, στο παρελθόν. Τα ρήματα με 3 συλλαβές δεν παίρνουν τη συλλαβή (έ-).

Γνωρίζετε αυτά τα έθιμα του γάμου; Υπάρχουν και στον τόπο σας; Αν ναι, είναι ίδια ή παρουσιάζουν διαφορές;

Δραστηριότητα 10

Ακούστε ένα απόσπασμα από τη συνέντευξη μίας διοργανώτριας γάμων, της κυρίας Ελβίρας, που μιλάει για τα έθιμα του γάμου στην Αλβανία.

Δημοσιογράφος: Καλησπέρα σας. Σήμερα έχουμε μαζί μας την κυρία Ελβίρα από την Αλβανία, για να μας μιλήσει για τα έθιμα του γάμου στη χώρα της. Ελβίρα, τι είναι αυτό που σας εντυπωσιάζει πιο πολύ από τα γαμήλια έθιμα;

Ελβίρα: Καλησπέρα σας. Νομίζω πως το πιο εντυπωσιακό είναι η προετοιμασία της νύφης. Όπως και στην Ελλάδα, έτσι κι εμείς έχουμε το έθιμο όπου οι φίλες και οι συγγενείς βοηθούν τη νύφη να ετοιμαστεί, με μουσική και τραγούδια.

Δημοσιογράφος: Δηλαδή υπάρχουν κοινά στοιχεία με την ελληνική παράδοση;

Ελβίρα: Ναι, πολλά. Για παράδειγμα, και στις δύο χώρες το γλέντι κρατάει πολλές ώρες, με χορό και φαγητό για όλους. Επίσης, είναι πολύ σημαντική η παρουσία της οικογένειας και των συγγενών, όπως και στην Ελλάδα, ο γάμος είναι μια μεγάλη γιορτή για όλο το χωριό ή τη γειτονιά.

Δημοσιογράφος: Υπάρχουν συγκεκριμένα τραγούδια ή χοροί που θυμίζουν την ελληνική παράδοση;

Ελβίρα: Βεβαίως. Έχουμε παραδοσιακούς χορούς που μοιάζουν με τους ελληνικούς κυκλικούς χορούς. Και, όπως κι εδώ, στο τέλος πάντα όλοι μπαίνουν στον χορό, από τους μεγαλύτερους μέχρι τα παιδιά.

Δημοσιογράφος: Άρα θα λέγαμε ότι οι παραδόσεις μάς φέρνουν πιο κοντά.

Ελβίρα: Ακριβώς. Μπορεί να υπάρχουν μικρές διαφορές. Για παράδειγμα στην Αλβανία ο γαμπρός δεν φέρνει δαχτυλίδι στη νύφη. Επίσης οι γυναίκες έβαζαν βάγια μέσα στην προίκα, για να είναι πιο όμορφη.

Δημοσιογράφος: Σίγουρα υπάρχουν διαφορές σε κάθε μέρος, αλλά η χαρά, ο χορός και η οικογένεια είναι κοινά στοιχεία που μας ενώνουν.

Βάγια= πράσινα φύλλα από φυτό

Βλέπετε κοινά στοιχεία στα έθιμα του γάμου της Ελλάδας και της Αλβανίας; Υπάρχουν ομοιότητες και διαφορές με τα έθιμα του τόπου σας;

Ομοιότητες στα έθιμα του γάμου στην Ελλάδα και την Αλβανία	Διαφορές στα έθιμα του γάμου στην Ελλάδα και την Αλβανία
Ομοιότητες στα έθιμα του γάμου στην Ελλάδα και στον τόπο μου	Διαφορές στα έθιμα του γάμου στην Ελλάδα και στον τόπο μου

Έθιμα:

- Τα έθιμα **φέρνουν κοντά τους λαούς**, γιατί μέσα από αυτά αναγνωρίζουμε **κοινές αξίες και παραδόσεις**.
- Έτσι οι άνθρωποι αποκτούν **κατανόηση για τους άλλους και σεβασμό**. Τα έθιμα δεν ανήκουν μόνο σε έναν τόπο. Γι' αυτό και έχουν τη δύναμη να μας φέρνουν κοντά και να ξεπερνούν σύνορα και γλώσσες.

Οι λαοί τραγούδησαν τη χαρά τους, την αγάπη, τον ξενιτεμό και τη λύπη τους. Έτσι έφτιαξαν τραγούδια του γάμου, νανουρίσματα, μοιρολόγια και τόσα άλλα.

Δραστηριότητα 11

Θα ακούσετε με την ομάδα σας ένα παραδοσιακό ελληνικό τραγούδι. Το έχετε ακούσει ξανά; Από τη μουσική που ακούτε, για ποιο πράγμα πιστεύετε ότι μιλάει το τραγούδι;

<https://www.youtube.com/watch?v=0wmWKWuxrn0>

Αγγλικά	Ελληνικά
My red apple, coloured [like a] pomegranate my red apple, coloured [like a] pomegranate why do you let me wither, who am suffering bitterness why do you let me wither, who am suffering bitterness	Μήλο μου κόκκινο ρόιδο βαμμένο μήλο μου κόκκινο ρόιδο βαμμένο γιατί με μάρανες τον πικραμένο γιατί με μάρανες τον πικραμένο
I go out and come but I do not find you I go out and come but I do not find you I find your door bolted I find your door bolted	Παένω κι έρχομαι μα δε σε βρίσκω παένω κι έρχομαι μα δε σε βρίσκω βρίσκω την πόρτα σου μανταλωμένη βρίσκω την πόρτα σου μανταλωμένη
Your little windows are aglow Your little windows are aglow I am asking of your door "where did your mistress go?" I am asking of your door "where did your mistress go?"	Τα παραθύρια σου φεγγοβολούνε τα παραθύρια σου φεγγοβολούνε ρωτώ την πόρτα σου "πού πάει η κυρά σου;" ρωτώ την πόρτα σου "πού πάει η κυρά σου;"
"My mistress is not here, she went to the well "My mistress is not here, she went to the well she went to drink water and to fill" she went to drink water and to fill"	Κυρά μ' δεν είναι δω πάει στη βρύση κυρά μ' δεν είναι δω πάει στη βρύση πάει να πιει νερό και να γεμίσει πάει να πιει νερό και να γεμίσει

μανταλωμένη= κλειδωμένη

φεγγοβολούνε= βγάζουν φως

μαραίνω= κάνω κάτι να χάσει τη ζωντάνια του

Με τον/την δάσκαλο/δασκάλα σας, μπορείτε να μάθετε πώς χορεύουν αυτό το τραγούδι;

Ξέρεις να χορεύεις κάποιο παραδοσιακό τραγούδι από τον τόπο σου;

Δραστηριότητα 12

Να αντιστοιχίσεις τα αντικείμενα που φαίνονται στην εικόνα με τη σωστή πρόταση που μιλάει για τη χρήση τους.

1.

2.

3.

4.

Α) παραδοσιακή φορεσιά για τις γυναίκες

Β) γεωργικό εργαλείο που το σέρνουν ζώα και χρησιμοποιείται για το όργωμα της γης

Γ) μηχανή για να υφαίνουν τα ρούχα

Δ) πήλινο δοχείο για τη μεταφορά υγρών

Φορεσιά= παραδοσιακό ρούχο
Όργωμα= όταν σκάβω τη γη για να καλλιεργήσω
Υφαίνω= μπλέκω τις κλωστές για να φτιάξω ρούχα
Δοχείο= μέρος που βάζω υγρά

Αντικείμενα όπως αυτά τα βρίσκουμε στα λαογραφικά μουσεία.

→ **Λαογραφικό μουσείο:** Είναι ένα μουσείο που έχει ως σκοπό να φυλάξει και να παρουσιάσει την παραδοσιακή ζωή, τα ήθη και τα έθιμα ενός τόπου. Συγκεκριμένα έχει **αντικείμενα της καθημερινής ζωής** (σκεύη, ρούχα, εργαλεία και υλικά που χρησιμοποιούσαν παλιά στις γιορτές.

Άρα είναι ένας “καθρέφτης” της παραδοσιακής ζωής, ώστε οι νεότερες γενιές να γνωρίζουν πώς ζούσαν οι άνθρωποι στο παρελθόν.

Τέτοια αντικείμενα ανήκουν στη **λαϊκή τέχνη**

Να βρείτε κι εσείς αντικείμενα λαϊκής τέχνης του τόπου σας, που τα χρησιμοποιούσαν παλιά οι άνθρωποι στην καθημερινή τους ζωή και να τα φέρετε (ή να φέρετε φωτογραφίες τους) στην τάξη.

Δραστηριότητα 13

Διάβασε το κείμενο!

Παλιά οι γυναίκες δεν αγόραζαν έτοιμα ρούχα, αλλά ύφαιναν τα ρούχα τους στον αργαλειό. Έβαζαν κλωστή στο χρώμα που ήθελαν και την έπλεκαν με τέτοιο τρόπο, ώστε να φτιάξουν το ρούχο. Ήταν κάτι που έπαιρνε πολύ χρόνο. Το θεωρούσαν δύσκολο, αλλά όλες οι γυναίκες το έκαναν.

Σε τι χρόνο είναι τα υπογραμμισμένα ρήματα;

Θυμήσου! Το ρήμα έχει και ποιόν ενεργείας εκτός από χρόνο!

Τα παραδείγματα που είδες τι σημασία έχουν; Πώς παρουσιάζεται η πράξη;

Το ποιόν ενεργείας για τα ρήματα σε παρατατικό, μπορεί να έχει μια από τις δυο σημασίες που βλέπεις!

Σημασία 1-ΣΥΝΕΧΕΙΑ	Σημασία 2-ΣΥΝΗΘΕΙΑ
<p>εξακολουθητική/επαναλαμβανόμενη πράξη</p> <p>Βλέπουμε μια πράξη στη συνέχειά της, καθώς εξελίσσεται/ξεδιπλώνεται.</p> <p><i>Κάθε φορά που καθόταν στο τραπέζι, έτρωγε κι έτρωγε.</i></p>	<p>μια συνήθεια που είχαμε (παλιά)</p> <p><i><u>Παλιά</u> έβαζαν κλωστή στο χρώμα που ήθελαν και την έμπλεκαν με τέτοιον τρόπο, ώστε να φτιάξουν το ρούχο.</i></p>

Διάλεξε το σωστό για τις υπογραμμισμένες προτάσεις!

	A. Συνέχεια	B. Συνήθεια
1. <u>Χτες η Άννα δούλεψε στο γραφείο για πολλές ώρες.</u>		
2. <u>Κάθε καλοκαίρι κολυμπούσα στη θάλασσα.</u>		
3. <u>Κάθε Τετάρτη οι μαθητές έγραφαν μια έκθεση στο σχολείο.</u>		
4. <u>Χτες διάβαζα το βιβλίο του Πέτρου</u> όταν με έπιασε πονοκέφαλος.		
5. <u>Κάθε καλοκαίρι ο Γιάννης έπαιζε κιθάρα στο χωριό.</u>		
6. Όταν ήταν μικρή, η Μαρία περνούσε τα <u>καλοκαίρια</u> με τη γιαγιά της.		
7. Ο Αντώνης <u>έβαφε το σπίτι του χτες</u> , όταν η Αναστασία τον προσκάλεσε για φαγητό.		
8. Η Άννα <u>έπαιζε τένις</u> κάθε Κυριακή.		

Δραστηριότητα 14 (15')

Με τη βοήθεια της τεχνολογίας μπορείτε να κάνετε μία ψηφιακή ξενάγηση στο λαογραφικό μουσείο του Μετσόβου και να συζητήσετε στην τάξη.

<https://metsovomuseum.gr/%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%AE%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7/>

Ποια αντικείμενα σας αρέσουν περισσότερο;

.....
.....

Ποια αντικείμενα τα έχετε και στον τόπο σας;

.....
.....

Τι μάθαμε μέχρι τώρα;

Παράδοση είναι τα έθιμα, τα δημοτικά τραγούδια και οι χοροί, οι μύθοι και οι θρύλοι, οι παροιμίες, τα αινίγματα, η λαϊκή τέχνη. Είναι αυτά που κληρονομήσαμε απ' τους παλιότερους και τα συνεχίζουμε εμείς οι νεότεροι.

Παράδοση, ακόμα, είναι τα παιχνίδια των παππούδων μας που τα παίζουμε και σήμερα, όπως το κρυφτό κι η κολοκυθιά, τα παραδοσιακά φαγητά κι ο τρόπος που περνάμε τον ελεύθερο χρόνο μας, δηλαδή οι συναντήσεις με τους φίλους μας στις πλατείες, στα καφενεία, στα πανηγύρια.

Κάποιες από τις παραδόσεις συναντάμε όταν ταξιδέψουμε σε διάφορες περιοχές του τόπου μας, άλλες τις βρίσκουμε σ' όλη τη χώρα κι άλλες τις μοιραζόμαστε και με διαφορετικούς λαούς.

Τι έμαθα;

A. Γράψε 1–2 προτάσεις για όσα έμαθες. Μπορείς να ξεκινήσεις έτσι:

1. «Ένας μύθος που έμαθα είναι...»
2. «Ένα έθιμο που με εντυπωσίασε ήταν...»

B. Δούλεψε με τον/τη διπλανό/διπλανή σου. Πάρτε και οι δύο από μία κάρτα. Φτιάξε μια πρόταση με τη λέξη της κάρτας σου. Μπορείς να μεταφράσεις αυτή την πρόταση στη μητρική σου γλώσσα ή σε μια άλλη γλώσσα που ξέρεις; Τώρα αλλάξτε κάρτες και έλεγξε:

- ✓ Χρησιμοποίησες σωστά τη λέξη;
- ✓ Η πρόταση είχε νόημα;
- ✓ Έγινε προσπάθεια για μετάφραση στη μητρική ή σε άλλη γλώσσα;

Γ. Διάβασε τις παρακάτω φράσεις. Κάθε φράση είναι η αρχή μιας πρότασης που σχετίζεται με την παράδοση. Επιλέγεις τρεις (3) φράσεις και τις συμπληρώνεις γράφοντας μία πρόταση για την καθεμία.

1. Δημοτικά τραγούδια

- «Η προστασία τους ...

2. Έθιμα (γάμου, γιορτών)

- «Η συντήρησή τους ...

3. Λαϊκή τέχνη (παλιά αντικείμενα της καθημερινότητας)

- «Η αξία της ...

4. Μύθοι

- «Η γνώση τους ...

Λύσεις

Δραστηριότητα 1

Ο μύθος είναι μια παραδοσιακή αφήγηση που δημιουργήθηκε από τους ανθρώπους της αρχαιότητας για να εξηγήσει τον κόσμο γύρω τους, τα φυσικά φαινόμενα, τις ανθρώπινες συμπεριφορές ή θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Δραστηριότητα 2

Παρατίθεται το κείμενο χωρίς κενά που θα αναρτηθεί στον τοίχο της τάξης.

Το λαίμαργο ποντίκι

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε ένα λαίμαργο ποντίκι. Κάθε φορά που καθόταν στο τραπέζι, έτρωγε κι έτρωγε. Έτσι η κοιλιά του γινόταν μια στρογγυλή μπάλα. Τα βράδια συνήθιζε να βγαίνει με έναν φίλο του για φαγητό. Ένα βράδυ που ο φίλος του είχε τελειώσει το φαγητό, το ποντίκι συνέχιζε να τρώει λαίμαργα. Ο φίλος του του είπε: «Μην τρως τόσο πολύ, θα πάθεις τίποτα. Πρέπει να τρώμε όσο χρειαζόμαστε».

Μια μέρα πήγε στο σπίτι που υπήρχε από πάνω, για να πάρει λίγο φαγητό. Έπρεπε να προσέχει πολύ τη γάτα που φύλαγε το σπίτι. Μπήκε μέσα και είδε τυριά, σαλάμια, καρύδια και άλλα πράγματα. Καθώς έτρωγε, άκουσε τα βήματα του ανθρώπου που έμεινε εκεί. Έτρεξε να φύγει. Όμως ο ποντικός δεν χώραγε από την τρύπα και δεν πρόλαβε να φύγει. Ο άνθρωπος τον είδε και φυσικά τον έπιασε. Αυτή ήταν η τιμωρία του ποντικού για τη λαιμαργία του. Η λαιμαργία είναι κακό πράγμα, όχι μόνο για τους ποντικούς, αλλά και για τους ανθρώπους.

Δραστηριότητα 3

Σε ποιον χρόνο είναι τα ρήματα που συμπλήρωσες στα κενά; Παρατατικός, παρελθόν

Δραστηριότητα 4

Το ποντίκι στον μύθο τρώει συνέχεια, είναι λαίμαργο. Ο μύθος μας διδάσκει ότι η λαιμαργία δεν είναι καλό χαρακτηριστικό και πρέπει να την αποφεύγουμε.

Το μήνυμα που κρύβεται στον μύθο με το λαίμαργο ποντίκι είναι να μην είμαστε λαίμαργοι.

Και μας μαθαίνει να συγκρατούμε τον εαυτό μας και να μην τρώμε χωρίς μέτρο.

Υπογράμμισε στον παραπάνω μύθο το ηθικό δίδαγμα.

Το ηθικό δίδαγμα βρίσκεται στο _____ τέλος _____ του μύθου.

Υπογράμμισε και τη φράση που ξεκινάει ο μύθος. Πως αρχίζει ο μύθος; Με τη φράση _____ Μια φορά κι έναν καιρό _____

Δραστηριότητα 5

Μπορείς να αντιστοιχίσεις τις λέξεις που έχουν παρόμοια σημασία;

Μύθος =

Φανταστική ιστορία

Ηθικό δίδαγμα =

όταν κάποιος τρώει πάρα πολύ φαγητό
Μήνυμα, μάθημα

Λαιμαργία =

όταν κάποιος τρώει πάρα πολύ φαγητό

Διήγηση =

όταν λέω μια ιστορία

Δραστηριότητα 6

ΜΥΘΟΣ	ΘΡΥΛΟΣ
2. έχει διδακτικό χαρακτήρα	1. μιλάει για ιστορικά πρόσωπα και στοιχεία
4. μιλάει για ζώα και φανταστικά γεγονότα	3. οι άνθρωποι πιστεύουν ότι είναι αληθινός

Δραστηριότητα 7 (5')

Να γράψετε (Μ) δίπλα στους μύθους και (Θ) δίπλα στους θρύλους.

Ο Ρομπέν των δασών	Θ
Ο λαγός και η χελώνα	Μ
Το τζιτζίκι και το μυρμήγκι	Μ
Το τέρας του Λοχ Νες	Θ

Δραστηριότητα 9

1^η παράγραφος → Β

2^η παράγραφος → Γ

3^η παράγραφος → Α_

Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις με τα συνώνυμά τους

Τοποθετώ = βάζω
Υποδήματα = παπούτσια
Καθυστερήση = αργοπορία
Χρήματα = λεφτά

2 συλλαβές	3 συλλαβές
έγραφε, έσβηναν, έκανε	πήγαινε, τοποθετούσαν, ταίριαζαν

Δραστηριότητα 10

Ομοιότητες στα έθιμα του γάμου στην Ελλάδα και την Αλβανία	Διαφορές στα έθιμα του γάμου στην Ελλάδα και την Αλβανία
οι φίλες και οι συγγενείς βοηθούν τη νύφη να ετοιμαστεί, με μουσική και τραγούδια το γλέντι κρατάει πολλές ώρες, με χορό και φαγητό για όλους παρουσία της οικογένειας και των συγγενών παραδοσιακοί χοροί	στην Αλβανία ο γαμπρός δεν φέρνει δαχτυλίδι στη νύφη στην Αλβανία οι γυναίκες έβαζαν βάγια μέσα στην προίκα, για να είναι πιο όμορφη

Δραστηριότητα 12

Α) παραδοσιακή φορεσιά για τις γυναίκες ...3.....

- Β) γεωργικό εργαλείο που το σέρνουν ζώα και χρησιμοποιείται για το όργωμα της γης4.....
- Γ) μηχανή για να υφαίνουν τα ρούχα2.....
- Δ) πήλινο δοχείο για τη μεταφορά υγρών1.....

Δραστηριότητα 13

Παρατατικός

Κάτι που γινόταν σαν συνήθεια παλιά (σημασία του συνήθους)

Στην ελληνική, οι ρηματικοί τύποι σε παρατατικό μπορούν να έχουν ως προς τον ποιόν ενεργείας τη σημασία του **συνεχούς** ή του **συνήθους**.

1A, 2B, 3B, 4A, 5B, 6β, 7A, 8B

Δραστηριότητα 12

<https://www.youtube.com/watch?v=0wmWKWuxrn0>

Δραστηριότητα 14

<https://metsovomuseum.gr/%CE%B5%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%AE%CE%B3%CE%B7%CF%83%CE%B7/>